

Vsi smo odgovorni za trajnost življenja

Ohranjena narava je osnovni pogoj za naše življenje in za življenje vseh bodočih rodov. V zadnjih desetletjih so se močno spremenile razmere v naravi zaradi klimatskih sprememb, naraščanja prebivalstva, zaradi nerazumne rabe naravnih virov ter zaradi družbenih sprememb v svetu. Zaskrbljujoče so razmere v našem okolju in na našem planetu predvsem zato, ker ne upoštevamo omejenosti naravnih virov in ne spoštujemo načela vzdržne ali trajnostne rabe narave zaradi interesov kapitala, ki zahteva dobiček za vsako ceno pri izkoriščanju narave in ljudi.

Ob tem se moramo zavedati, da je življenje vsakega človeka prepleteno in soodvisno od vseh brezštevilnih osebkov v rastlinskih in živalskih združbah, ki se združujejo v ekološke sisteme in se spreminjajo v času in prostoru od tropskih krajev do obeh polarnih polov, od najglobljih morskih globin do najvišjih gorskih vrhov. Vsako bitje na tem planetu je odvisno od pogojev, ki jih za življenje ustvarjajo skupnosti žive in mrtve narave, zato se tudi pogoji za življenje spreminjajo v prostoru in času. Na svetu se vse spreminja, samo zakoni narave in življenja so večni, zato jih moramo spoštovati ter jih v vsakdanjem življenju in delovanju tudi uresničevati. Ni dovolj zgolj deklarativno sprejemanje, pač pa udejanjanje, sicer bo maščevanje narave še strašnejše.

Ugotovitve:

- Pred vsem svetom in pred nami so nujne spremembe, da bo človeštvo preživelo v tretjem tisočletju. Zato je nujno, da se človeštvo na planetu poenoti, na katerih etičnih osnovah bo gradilo družbo prihodnosti, ki bi bila pravična do ljudi in narave, da bi s tem preprečili spore in vojne, ker sedanje razmere grozijo s katastrofo za vse živo na tem planetu. Zaradi sedanjih zalog nuklearnega, biološkega in drugega orožja je nevarnost večja, kot je bila kdajkoli v vsej zgodovini, zato bi bila nova svetovna vojna verjetno tudi zadnja na planetu Zemlja.
- Tako globokih prepadov med revnimi in bogatimi na tem planetu še ni bilo, vendar nas zgodovina uči, da velikih razlik večina nikoli ni dolgo mirno prenašala. Zato so bili upori sužnjev, kmečki punkti, revolucije in vojne, kar vse je zahtevalo neizmerno veliko gorja in smrti. Na svetu živi v hudi revščini že milijarda otrok, zato umre vsake tri sekunde po en otrok. Milijarda in pol ljudi nima dostopa do pitne vode. Na svetu živi že tri milijarde ljudi, ki ima za življenje samo nekaj več kot dva dolarja na dan...
- Naravni viri na našem planetu so omejeni, število ljudi s svojimi resničnimi in namišljenimi potrebami pa se nerazumno povečuje, da nas je na planetu že preko

sedem milijard. Zato človeštvo že sedaj porabi na leto tretjino več naravnih virov, kot se jih obnovi v enem letu. Do sredine tega stoletja bomo ob tako povečanih potrebah porabili naravnih virov že za dva planeta Zemlja. Dolgovi do narave so veliko bolj usodni, kot so bančni krediti.

- Na milijarde revnih ljudi si želi enakega življenja, kot ga imajo v najbolj razvitem svetu, za kar imajo tudi vso pravico. Za tako raven življenja vseh sedmih milijard ljudi pa bi porabili že sedaj toliko naravnih virov, kot bi nam jih lahko dajalo pet planetov Zemlja. Zato se bo sedanjim desetina milijonov pridružilo v prihodnje že stotine milijonov beguncev.
- Zaradi takih razmer v naravi in družbi zmanjkuje prostora za vse živo na planetu, toda večina to vidi in razume le kot stiske ljudi, vendar to ni dovolj. Samo še bolj brezupne razmere so za vsa druga bitja v prepletenih in soodvisnih ekoloških sistemih, zato vsako leto za vedno izumrejo številne rastlinske in živalske vrste, kar slabi trdnost in trajnost življenja. Življenjske verige so vedno bolj načete in se že trgajo, kar je resna nevarnost.
- Slovenija je z več kot šestdesetimi odstotki površine pod gozdovi na tretjem mestu v Evropi po gozdnatosti, zato je tudi zelo bogata z vodnimi viri ter pravimi genskimi zakladi dinarskih rastlinskih in živalskih združb, ki se preko Čabranke in reke Kolpe navezujejo na Gorski Kotar ter po Dinaridih v osrednji Balkan. V tem obširnem in redko poseljenem območju so se ohranile tudi dinarske populacije velikih zveri.
- Še pred tremi desetletji je bilo slovensko gozdarstvo vodilno v Evropi, s tem pa tudi v svetovnem merilu. Zato je bil leta 1986 v Ljubljani 18. kongres Mednarodne zveze gozdarskih raziskovalnih organizacij IUFRO (International Union of Forest Research Organizations). To je bilo priznanje za našo bogato tradicijo pri strokovnem in znanstvenem delu ter za zgledno upravljane gozdov. Še posebno je gozdarska stroka napredovala po drugi svetovni vojni: prepoved golosekov, obvezni gozdno gospodarski načrti za vse gozdove, večnamensko in sonaravno gospodarjenje, solidarnost ob ujmah... Zaradi denacionalizacije velikega deleža državnih gozdov ter novega zakonu o gozdovih so razmere zaskrbiljujoče. Sedanja organiziranost gozdarstva ni primerna, kar se je izkazalo pri upravljanju in gospodarjenju v zadnjih dveh desetletjih, še posebno pa v izrednih razmerah ob naravnih ujmah in kalamiteti lubadarja...
- V letu 2017 beležimo 110. obletnico organiziranega slovenskega lovstva. Skozi vso zgodovino je bilo lovstvo in gozdarstvo soodvisno in povezano, ker so vse združbe prosto živečih divjih živali od mikroorganizmov do divjadi in velikih zveri sestavni in neločljivi del ekoloških sistemov gozdov in gozdnate krajine. Slovensko lovstvo je dosegalo največje uspehe pri aktivnem varstvu in gojitvi divjadi po drugi svetovni vojni, ker je bil odpravljen stari zakupni sistem, ustanovljene lovske družine kot

društva in gojitvena lovišča z usposobljenim osebjem. Zaradi uspehov in strokovnega dela je imelo slovensko lovstvo v svetu velik ugled, saj so bili naši strokovnjaki v komisijah in tudi v vodstvu svetovne organizacije za lovstvo in okolje CIC. Slovensko lovstvo je po drugi svetovni vojni sledilo modernim trendom in ekološkim spoznanjem, kar ga je uvrstilo v sam vrh evropskega lovstva. Naše zakonske rešitve so bile za zgled drugim in so jih posnemali. Gospodarjenje z divjadjo je upoštevalo dejavnike v kmetijski in gozdnati krajini, saj so sodelovali pri rešitvah za ohranjanje naravnih biotopov ter pri ukrepih za preprečevanje škod od rastlinojede divjadi in od velikih zveri.

- Nekdanja gojitvena lovišča so bila že pred več kot tremi desetletji določena za preoblikovanje v naravovarstvena območja v rangu regijskih in narodnih parkov, ki bodo imela pred lovom prednostne naloge na področju izobraževanja, raziskovalnega dela ter dela z javnostmi na področju varstva in ohranjanja narave. Tako je bilo na primer določeno v državnih prostorskih dokumentih, da se območje gojitvenih lovišč na Kočevskem poveča in zaokroži v rangu regijskega zavarovanega območja Kočevsko - Kolpa. Nosilec projekta je bilo Gozdno gospodarstvo Kočevje. Projekt je bil v celoti pripravljen že leta 1995, vendar še vedno ni realiziran. Strokovne podlage so bile ponovno preverjene in potrjene na podlagi zahtev in direktiv EU za območja Natura 2000.
- Ob napovedanih zakonskih spremembah, ki so nujne za področje gozdarstva, so v združenjih zasebnih lastnikov gozdov že napovedali zahteve, da naj ima vsak lastnik gozdov tudi vse pravice do lova, gibanja v gozdovih, do vodnih virov in gozdnih sadežev..., kar je v nasprotju z načeli o delitvi lastništva med zasebno lastnino in javnimi funkcijami gozdnih ekoloških sistemov, ki so nujne za življenje vseh živih bitij v ekoloških sistemih in za vsa bitja na planetu. Zasebni lastnik gozda ima pravico samo do poseka, ki je določen v gozdno gospodarskih načrtih, kar zagotavlja trajnost donosov vseh javnih funkcij gozdov.
- Ob političnih in družbenih spremembah se je močno spremenil tudi odnos oblasti do divjadi, še posebno do jelenjadi, divjih prašičev ter do velikih zveri. Neoliberalizem z zahtevami kapitala in zasebne lastnine po dobičku za vsako ceno, je prodril v vse pore naše družbe. Lastniki kapitala so si podredili politike celo za nerazumne odločitve, ki so v nasprotju s strokovnimi in celo znanstvenimi načeli in ugotovitvami. Preko financiranja programov in projektov za raziskovalno in pedagoško delo so si zagotovili lojalnost teh inštitucij in posameznikov do te mere, da podpirajo politične odločitve, ki so v nasprotju z zakoni narave in naravne pameti (ius naturale).
- Kmetijska proizvodnja in interesi multinacionalk so sonaravno pridelavo hrane preusmerile po načelu maksimalnih donosov in subvencij, in to ne glede na posledice v ekoloških sistemih in za zdravje ljudi. Zdrava hrana naj bi bila najbolj trdna podlaga za zdravje, vendar nas lahko zaskrbi za zdravje ob podatkih, da so kmetje porabili v letu 2015 kar 1. 047 ton pesticidov za uničevanje škodljivcev, vendar so ob tem

pomorili tudi čebele, številne vrste koristnih bitij za zdravje krajine, posledično pa še zastrupili talnico in izvirno vodo. Pri vzreji živali pri nas porabijo na leto 4 tone antibiotikov za zdravljenje in za preventivo, zato niso antibiotiki več učinkoviti za zdravljenje ljudi. V istem letu so porabili na poljih še 136. 000 ton umetnih gnojil, da o politi gnojevki na kraških poljih z vsemi primesmi za zdravljenje farmskih živali niti ne govorimo, vendar »vse kar polijemo tudi popijemo«, saj se vse pretoči v talnico in izvirno vodo, nato v potoke in reke... Vse odplake s strupi in plastiko končajo v morjih, kar pokonča morski živelj, ali se zaleze po prehranskih verigah v hrano iz morij in oceanov.

- Subvencije v kmetijstvu plačujejo po površinah, zato lastniki zemljišč posekajo in odstranijo še zadnje ostanke drevja in grmičevja ob vodotokih in celo na območjih Natura 2000, s tem pa osiromašijo ali uničijo pogoje za ptice in poljsko divjad, ki bi jim uničevala škodljivce in s tem varovala poljščine. Ob tem pa lastniki in najemniki kmetijskih zemljišč od oblasti zahtevajo pomor jelenjadi, divjih prašičev in srnjadi, ker rastlinojeda divjad išče hrano na pašnikih, travnikih in na poljih, s čemer dela škodo. Njihova zapoved je bila in je vedno enaka, da vsaka divja žival dela samo škodo. Poleg velike divjadi je še bolj na udaru mala divjad, predvsem poljske kure. V nekaterih najprimernejših okoljih za malo divjad uničujejo še zadnje remize in grmišča, da pridobijo površine za intenzivno kmetovanje. Zato izginjajo prepelice in poljske jerebice, ki so bile naravni zavezniki poljščin. Ogrožene so tudi druge vrste ptic.
- Šele bolezen norih krav je spravila k pameti stroko, da rastlinojedo govejo živino ne smejo rediti s kostno moko, zato so to končno prepovedali, vendar je norost obvisela še naprej med oblastjo. Da bi preprečili okužbe med ljudmi, če bi uživali medvedovo meso, so prepovedali krmljenje medvedov na mrhoviščih s klavničnimi odpadki. Več preteklih stoletij so namreč lovci medvede krmili v najbolj oddaljenih gozdovih, da niso lačni nadlegovali ljudi. Nevarnost boleznih norih krav je minila, prepoved krmljenja je pa ostala, zato lačni medvedi ter medvedke z mladiči še vedno iščejo hrano na divjih odlagališčih smeti ob naseljih in klavnične ostanke ob kmetijah, strašijo gobarje in šolarje. To pa je že kaznivo, zato ista oblast, ki je prepovedala krmljenje medvedov, izda odločbo za nujen odstrel zavarovanih medvedov z medvedkami in zvedavimi mladiči vred. Ista oblast pa ob tem troši denar tudi zato, da naši učenjaki izumljajo smetnjake, ki jih lačni medvedi ne znajo odpirati. To je kronski dokaz, kam vse se je norost preselila in zalezla.
- Hvalnico norosti si zasluži tudi oblast, ki subvencionira in pospešuje rejo drobnice v osrednjih območjih za varstvo velikih zveri brez obveznega varstva drobnice, čeprav so v preteklih stoletjih in tisočletjih preprosti ljudje za varstvo drobnice vzgojili številne pasme psov, od kraškega ovčarja do šarplaninca, bernskega ovčarja in številnih azijskih pasem. Ob pomanjkanju divjadi v osrednjem območju za varstvo

velikih zveri so ovce za volkove, medvede in rise najlažje dosegljiv plen. Oblast, ki bedi nad varstvom velikih zveri in nad vzrejo drobnice, poravna škodo, ki jo povzročijo zveri v državni lasti, nato pa z izjemno odločbo odredi še odstrel zavarovanih vrst.

- V naravi ni mej, so samo bolj ali manj izraziti prehodi, vendar oblast od nekdanjih ljudi postavlja meje in omejitve vseh vrst, meje oblast tudi premika, še najbolj pogosto z nasiljem in celo vojnami, kar lahko razberemo iz zgodovine nekdanjih kraljevin, cesarstev in držav, ki so imele oblast na območju Evrope in Balkana. V sedanjem obdobju so meje najbolj pogoste v glavah politikov na vseh ravneh, ki ljudem grenijo in otežujejo življenje in sodelovanje. Žičnate ločnice življenja so najbolj pogoste zaradi ljudi, vendar so presekale tudi tisočletne dnevne in sezonske stečine in migracijske poti divjadi in velikih zveri, kar bo imelo škodljive posledice zaradi siromašenja genske pestrosti. Dokaz za to je v našem območju pri ponovni naselitvi treh parov risov iz Slovaške, ki so bili po karanteni v Rogu izpuščeni na prostost leta 1973. Že ob naselitvi so se strokovnjaki zavedali, da bo nujno čim prej doseliti še rise od drugod, ker se bodo zaradi ploditve v ožjem sorodstvu izrodili. Po več kot štirih desetletjih to še vedno ni uresničeno, naši učenjaki pa še vedno raziskujejo, zakaj risov ni več.
- Našo majhno državo z dragoceno naravno dediščino smo razrezali in razkosali na majhne zaprte prostore s prometnicami, kar uničuje pogoje za optimalno delovanje ekoloških sistemov, v katerih so prosto živeče divje živali pomemben in neločljivi del. Razmere za divjad so se še posebno spremenile v zadnjih dveh desetletjih zaradi velikega povečanja prometa, kar dokazujejo podatki o izgubah po vrstah divjadi. V obdobju od leta 2011 do leta 2015 je promet pokončal 26. 498 kosov srnjadi, 706 jelenjadi, 499 divjih prašičev, 47 gamsov, 36 damjakov, 17 muflonov, 4. 517 lisic, 2. 238 jazbecev, 2. 638 poljskih zajcev, 1. 970 kun belic, 169 kun zlatih, 64 vider, 42 medvedov, 26 divjih mačk, 6 volkov, 8 šakalov in enega risa.
- V svetu so že dolgo znane rešitve za proste prehode divjadi in drugih vrst prosto živečih divjih živali na njihovih stečinah in na migracijskih poteh. To so zeleni mostovi preko cestnih in železniških prometnic na krajih, kjer so lovci znane stare stečine in selitvene poti. Najbližje in vzorno urejeni prehodi za divjad nad avtocestami so že dolgo v naši sosesčini - v Gorskem Kotarju.

Na podlagi teh ugotovitev predlagamo:

1. V okviru Združenih narodov imajo pripravljen program Millenium - Project za prihodnost, s katerim iščejo poti za oblikovanje novega sistema za izhod iz tako velikih težav na svetu, ker se bo sedanji sistem slej ali prej zrušil. Zanimivo je, da je v tej viziji novega ekonomskega sistema na prvem mestu za vodilo etika kot glavni

element v vseh delovnih odnosih in v ekonomskih spremembah. Zato je nujno za posamezne dejavnosti sprejeti etične kodekse za trajnostni razvoj, za solidarnost in pravičnost do narave in ljudi. Vodilo svetovnem merilu in za nas je Svetovni etos.

2. Vsak Zemljan bi moral spremeniti svoje navade, predvsem pa je to naloga vseh vodilnih političnih in gospodarskih elit in vseh svetovnih organizacij. Zato je naloga vseh nas, da elite prisilimo v spremembe, ki bi rešile sobivanje vsega življenja na Zemlji. To je cilj Svetovnega etosa. Za doseg tega cilja v sedanjem času ni potrebna svetovna vojna, pač pa kultura strpnosti in dialoga, kar so simboli mostov med razlikami v družbah, državah in religijah. Vse to je aktualno za nas, če želimo doseči nujne spremembe za prehod v pravično in solidarno družbo ter za trajnostni razvoj.
3. Delovna skupina dvanajstih gozdarjev je pripravila Gozdarski etični kodeks do predloga in ga posredovala Zvezi gozdarskih društev Slovenije v sprejemanje in uveljavitev. Gozdarski etični kodeks določa družbene norme in pravila obnašanja ter odgovornost gozdarjev pri odločanju, kaj je prav in kaj ne, in to na vseh ravneh in ob vsakih družbenih ali političnih razmerah. Določa odnose gozdarjev do narave in do gozdov ter do ekoloških in socialnih funkcij gozdov, naloge zasebnih lastnikov, odnose z javnostmi in odnose med gozdarji ter sestavo in naloge odbora Gozdarskega etičnega kodeksa. Gozdarski etični kodeks mora biti temelj tudi vsem zakonom in predpisom s področja gozdov in gozdarstva.
4. Vse slovenske lovske organizacije imajo uveljavljen Etični kodeks slovenskih lovcev, ki so ga sprejeli že v letu 1998, ki je vodilo in opora lovčevi vesti za etično vedenje ter za odnose in ravnanje lovske organizacije do narave, divjadi in drugih živali, do družbenega okolja in do lovskega tovarišstva ter do lovskega psov.
5. Ob 30. obletnici IUFRO kongresa v Ljubljani je delovna skupina gozdarjev pripravila gradivo in ga posredovala strokovni in splošni javnosti. Ob tem smo predlagali:
  - Strokovne podlage za predvidene zakonske spremembe na področju gozdov in gozdarstva naj pripravijo strokovnjaki Gozdarskega inštituta Slovenije ter Oddelka za gozdarstvo in obnovljive vire pri Biotehniški fakulteti v Ljubljani.
  - Na podlagi analize ter preteklih izkušenj pri trajnostni rabi gozdov in gozdnate krajine ter sedanjih izrednih razmer zaradi ujm in ogroženosti smrekovih gozdov zaradi kalamitete lubadarjev, je nujna nova in učinkovita organiziranost za vsa dela v državnih gozdovih ter za vsa potrebna dela pri varstvu gozdov ob naravnih ujmah ne glede na lastništvo.
  - Javne funkcije gozdov so odločilnega pomena pri zagotavljanju izvorne vode, pri uravnavanju klime in umirjanju vremenskih skrajnosti, ker obnavljajo in čistijo zrak, ohranjajo plodno zemljo in so življenjski prostor za večino prosto živečih divjih vrst živali. Javne funkcije gozdov uživajo vsi ljudje v naši državi in vse človeštvo, zato niso v lasti zasebnih lastnikov.

6. Gozdovi pokrivajo več kot 60 odstotkov površine Republike Slovenije, še posebno pomembni so za Kočevsko, saj pokrivajo kar 80 odstotkov površine. Zaradi pomena javnih funkcij gozdov in gozdnate krajine je primerno in tudi potrebno umestiti gozdarstvo v Ministrstvo za okolje in prostor. Gozdarji so izobraženi za trajnostno rabo obnovljivih virov, kar zagotavlja trajnost donosov vseh javnih funkcij ekoloških sistemov, to pa je pogoj za trajnost življenja sedanjih in bodočih rodov.
7. Ministrstvo za okolje in prostor ima pomembno nalogo, da uresniči program ustanavljanja in delovanja zavarovanih območij v rangu regijskih parkov v Sloveniji.
8. Medresorska delovna skupina Ministrstva za okolje in prostor ter Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano naj določi prednostna območja za velike zveri ter prednostna območja za rejo drobnice z obveznimi ukrepi za zaščito drobnice.
9. Sedanje naloge lovstva z načeli in uresničevanjem trajnostne rabe ter aktivnega varstva narave zahtevajo, da je lovstvo v resorju Ministrstva za okolje in prostor. Lovstvo je bilo tudi skozi vso zgodovino sestavni in neločljivi del gozdarstva. Zato je potrebna umestitev gozdarstva in lovstva v resor za okolje in prostor.
10. Ponovno je potrebno zagotoviti redno vzdrževanje mrhovišč za medvede, da se s tem omogoči mirno sobivanje ljudi in medvedov ter se s tem preprečijo konflikti z ljudmi v naseljih ter pri kmetijah. Za prehrano medvedov so primerni kadavri povožene divjadi ter veterinarsko pregledani klavnični ostanki od predelave mesa za potrošnike. Organizacijo krmljenja prevzamejo sedanja lovišča posebnega pomena, nato pa uprave naravo varstvenih območij v rangu regijskih parkov.
11. Strokovno znanstveni svet pri Lovski zvezi Slovenije mora sodelovati z raziskovalci na oddelkih Biotehniške fakultete pri sprejemanju in uresničevanju programa za sonaravno kmetovanje, da bodo zagotovljeni pogoji za zdravo hrano ter za ohranjanje in varstvo male divjadi in ptic.
12. Ob letošnji 110. obletnici slovenske lovske organizacije pripravi Strokovno znanstveni svet pri Lovski zvezi Slovenije program izgradnje zelenih mostov za prehode divjadi in drugih vrst prosto živečih divjih živali nad avtocestami in drugimi prometnicami, kjer so bile nekoč stečine in selitvene poti divjadi. V programu morajo biti prehodi določeni po prioriteten vrstnem redu izgradnje.

Spoštujmo večne zakone narave in modrost naravne pameti.

Ne nasedajmo lažnim učenjakom, ki so pokorni kapitalu.

Vsi smo odgovorni za trajnostno rabo narave, ker je to pogoj za trajnost življenja.

Janez Černač

